



наслови су „Разговор са песником“ и „Наслеђе“. У њима Даничић разговара са једним од својих најважнијих песничких сродника, или боље речено, предака – са Јованом Христићем. У првој песми пролазећи кроз тополошке ослонце Христићеве поезије и есејистике, а у другој варирајући посебну тему варвара, и долазећи до слике односа цивилизације и варварства другачије од Христићеве и Кавафијеве. Даничићеве варвари долазе

„ (...) да би уместо нас мртвих,
почели да живе наше животе, и
граде свет без нас,
не бивајући ни ми, ни они.“

Овом јаком сликом рушилаца који преузимају задатак градитеља, и која сугерише континуитет културе без обзира на несталност њених носилаца, окончају извештај о читању *Царских часова* Дарка Даничића.

Стеван Јовићевић

СЕЋАЊЕ КАО ЗАЛОГ НЕПРЕКИНУТОСТИ КОНТИНУИТЕТА ДУХА

Драган Хамовић, *Лица једнине*,
Повеља, Краљево, 2018.



Крајем протекле године у оквиру једне од едиција краљевачке „Повеље“, усамљеног али очујујуће горљивог примера из-

давачке делатности што, мисионарећи, тихо али сасвим сигурно осваја позамашне брегове културе, објављена је и обимом невелика књига помало неухватљивог жанровског одређења под насловом *Лица једнине*.

Подупирући представу о Драгану Хамовићу као савременом аутору одмереног и синтаксички збрушеног песничког израза који се покатакд наслуђује и у прозним остварењима попут есеја, књижевних критика и сваковрсних записа, аутору истодобно заокупљеном граничним тачкама протезања лирског сопства колико и трептајима свакодневних збивања, ова књига не изненађује тек тиме што, поред занимљивог тематског обиља, у подразумевању жанровски калуп књижевно-научних текстова ипак успева да утисне нешто посве домишљато и другачије, већ уједно и тиме што у потпуности потврђује и сажима двопланост Хамовићевог позива, стваралачког и књижевнонаучног. Наиме, свесно домаћена загонетност дела најпре се распознаје у немогућности да се посредством уобичајено схваћеног књижевнотеоријског захвата одреди жанровска природа двадесет и два текста, распоређена у пет композиционих целина, док се првобитно асоцијативно раскршће узроковано донекле зачудним насловом заправо указује као начин да се употребом лингвистичког термина назначи како тек „ретки ликови“, каже се у једноме од текстова, „узрасту у фигуре које настављамо да вајамо у нама и ради нас, преко граница њиховог времена земног и судбине људске“.

Чисто садржински посматрано, текстове у овој књизи могли бисмо да поделимо у најмање три групе: једни се односе на личности и локалитете који у тесној спрези са ауторовом биографијом, исцртавају лирску мапу песничких стваралачких подстицаја и, дотичући подлогу непосредног

животног искуства, заузимају повлашћено место у изградњи једне особене песничке и националне (само)свести; други пак настају као својеврсно мисаоно огледање над књижевно-духовном баштином знаменитих лица националне прошлости, почевши од периода средњовековља и рукописа Стефана и Саве Немањића – средњовековних полихистора и утемељујућих фигура српске држав(отвор)не свести, културе и писмености, те затим славних житија исписаних руком Доментијана и Теодосија, преко капиталних остварења из периода српског романтизма и модерне, као што су Змајеви *Ђулићи увеоци* или пак родољубљем надахнуте песме Јована Дучића, па све до модернистички оријентисаних песника друге половине двадесетог века, попут Васка Попе, Миодрага Павловића или Новице Тадића; последњу, невелику, али ниуколико најмање важну групу текстова одликује настојање аутора да експлицитно расветли извесна поетичка домишљања у вези са сопственим поетским творевинама, али и, уопште узев, поимањем неких од кључних феномена писања, као што је улога поезије у делокругу актуелне социјалне стварности или (истинско) постојање просто-ра уметничке слободе.

Међутим, било да је реч о текстовима чији садржај исходи из необичних и, поврх свега, емоционално обавезујућих прилика у којима се сам аутор задесио – где је уобичајени повод за писање заправо нека врста стихијске запитаности над дубљим значењем какве културне тековине, манастира, локалитета, књижевне свечаности, литерарних остварења или животних схватања неких од његових истакнутих исписника – било онима који за предмет имају најуже подразумеване књижевнокритичке теме, намера остаје иста: васпоставити низ не само конкретних имена људи који, као *лица једнине*, својим ликом и де-



лом посведочују меру узорности живљења и промишљања о себи и свету, већ и, шире посматрано, идеја које би требало да одређују осећај личног и колективног припадања овдашњем подручју у сваком могућном културноисторијском пресеку.

Другим речима, сржна смисаона потка највећег броја (ауто)рефлексивних пасажа треба да упути на заснивајуће духове српског културног и националног идентитета, чија вишеструка симболичка вредност прошива значењски слој читаве књиге, будући да је у њено мисаоно језгро уцртана потреба за сећањем као залогом опстојности континуитета духа што јамчи одрживост стубова на којима почива велика грађевина српске културе и књижевног памћења. Од читаоца се тражи да у густом колоплету књижевноуметнички, историјски и социјално одређених смерница кретања спозна и понешто од сопствене укључености у историјски ход националне заједнице и у себи освести виталне вредности којима би требало да тежи, а како су оне овде у највећем броју случајева посредоване гледиштима и судбинама истакнутих књижевника, није одвећ тешко разабрати да је оно што најтешће свезује најзначајније ствараоце било ког књижевног раздобља управо свест о својој, али и културноисторијској традицији из које поничу други народи, као незаобилазним извориштем свих потоњих уметничких инвенција. „Слити своје скучено Ја у огромотност ланца постојања, у времену и мимо времена”, на тај начин не бива само „окосница над-песничког подухвата” Јована Јовановића Змаја, како се у једноме од текстова наводи, већ и, сасвим сигурно можемо закључити, руководећа мисао уметности у целини.

Хамовићева необично питка реченица, бравурозан стил и архаична лексика која оживотворује „глас дубина” оплеменењу научну заснованост жанровски смешаних

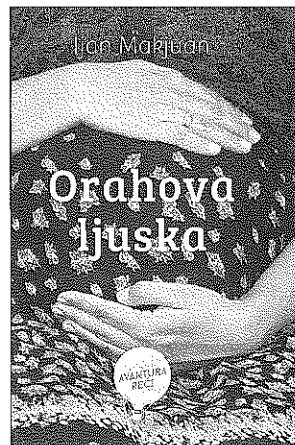
текстова, дајући им књижевноуметничку патину, а читаоцу остаје да у наоко неразмрсивоме плетиву цитата, алузија, топонима, реминисценција и поетских уломака разатка смисаоно јединство дела. Једно је сигурно: песнички доживљај света аутора изнова је границе између књижевности и науке о књижевности учинио пропусним и доказао како надасве сугестивније делује уметнички изображење на реалност.

Тако се Драган Хамовић, заправо, овом књигом обзнањује и као прворазредни градитељ културе који, дејствујући на властитим песничким путевима у смеру противном од оног којим се запутио највећи број српских лиричара још откад су анархичност, ништавило и ослабљено метричко устројство стиха препознати као имплицитни стваралачки захтев и циљано значењско одредиште, наставља да истрајава на *линији јачега отпора*. А то никада није било лако.

Драган Бабић

ПОГЛЕД УНУТРА, И ИЗНУТРА

Ијан Макјуан, *Орахова љуска*,
Чаробна књига, Београд, 2018.



Као један од најпопуларнијих и најдуговечнијих аутора своје генерације, британски прозаиста Ијан Макјуан скоро да ника-

да није имао проблема са рецепцијом својих дела код наших читалаца. Његови приповедни и романескни наслови били су мање или више успешно адаптирани у наше читалачко поље још од 1980, када је Летопис Матице српске објавио причу „Између чаршави” у преводу Давида Албахарија. Након тога су Макјуанову каријеру, која се у оквирима енглеске и светске прозе развијала готово увек узлазном путањом, паралелно пратили и наши преводи. За већину њих, нарочито оних који су дошли у новом веку, заслужни су Аријана Божовић и београдска Паидеја, да би два најновија романа, *Закон о деци* и *Орахова љуска*, објавила Чаробна књига, у преводу Владимира Д. Јанковића. Управо се на примеру потоњег романа који је у оригиналу објављен 2016. године, може посматрати раст и развој Макјуана као писца који данас, више од четири деценије након првих објављених прозних текстова, дефинитивно више није исти писац којег читаоци знају из почетничких романа *Бетонски врт* и *Утеха странаца*, па чак ни онај аутор који је написао успешна дела као што су *Амстердам*, *Искуљење* или *Субота*.

Укратко, роман прати (у најмању руку) необичног приповедача који је, онемогућен да реагује, веза између радње дела и читаоца до којих он долази. У питању је фетус, још нерођени и неименовани дечак који, заробљен у телу мајке, послушкује свет око себе и износи запажања пренесена у формат прозног текста. Иако се чини да је ауторова иницијална намера била да изгради ауру мистерије око овог приповедача – мада би прецизније било описати га као „приповедни глас” – неке од основних чињеница које се тичу поставке дела излазе на видело брже но што се то очекује: дечакова мајка је, наиме, отерала свог супруга из куће да би започела везу са његовим братом, а сада, заједно, планирају да га убију не